

Abstrakt

Diplomová práce je příspěvkem k výzkumu somatismů v českém jazyce a vychází z dosavadních teorií a metod tzv. kognitivně-kulturního přístupu k jazyku. V centru pozornosti je ta část skutečnosti, kterou příslušníci českého jazykového a kulturního společenství nazývají *noha / nohy*.

Nejprve bylo provedeno srovnání dvou terminologických perspektiv, z nichž je možné *nohu / nohy* nahlížet: perspektivy přirozené, tj. perspektivy běžného, naivního jazykového obrazu světa, a perspektivy vědecké, lékařské. Lékařská perspektiva tenduje k co nejpřesnější kategorizaci, analyzuje danou část těla až do nehlouběji uložených struktur. Naopak pro naivní perspektivu je relevantní jen povrch *nohy / nohou* a rozlišuje takové kategorie, které jsou významné pro člověka a jeho fungování ve světě.

V stěžejní kapitole se snažíme postihnout význam *nohy / nohou* a jejích / jejích částí prostřednictvím analýzy výkladů v českých výkladových slovnících, a dále interpretace původu pojmenování, slovotvorných derivátů či složenin, synonym, a především frazeologie. Na základě výzkumu těchto zdrojů byly zjištěny systémové konotace, které se podílejí na významových profilech pojmu. Pro *nohu / nohy* byly stanoveny čtyři významové profily: 1) „vzhled *nohy / nohou*“; 2) „*noha / noha* jako součást lidského těla“; 3) „*noha / nohy* jako prostředek pohybu (po cestě)“; 4) „*noha / nohy* jako prostředek ukotvení lidského těla v prostoru“. Profily jednotlivých částí *nohy / nohou* (*pata, špička, prsty a palec, kotník, lýtka, stehno, koleno*) jsou v podstatě analogické k profilům *nohy / nohou*, u kolene je navíc profil „*koleno / kolena* jako nástroj“.

Čtvrtá kapitola se zabývá shrnutím výsledků anketního výzkumu, který potvrzuje mnohé ze systémových konotací (pohyb, bolest, obouvání atd.), ale také obohacuje oblast významu *nohy / nohou* o konotace textové (např. *nohy* jako symbol ženské krásy spojený se sexualitou).

Pátá kapitola práce byla věnována analýze Erbenovy básně *Věštkyňe*. Hlavním cílem bylo poukázat na význam konotací, významových profilů, představových schémat a konceptuálních metafor (pojících se s pojmenováními *noha / nohy*) při interpretaci kreativních textů.

Na základě výsledků celého výzkumu byla zformulována závěrečná kognitivní definice *nohy / nohou*.